

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проєкту Закону України «Про державну реєстрацію геномної інформації людини»

1. Цілі і завдання прийняття акта

Метою прийняття акта є законодавче врегулювання процесів створення і функціонування обліку геномної інформації людини в Україні та удосконалення роботи правоохоронних органів України із запобігання, виявлення, розкриття та розслідування злочинів проти життя, здоров'я, волі, статевої свободи та недоторканості особи, а також інших злочинів і правопорушень, розшуку безвісти зниклих осіб та ідентифікації невідомих трупів, що сприятиме виконанню підпункту 13.1 Програми діяльності Кабінету Міністрів України, що схвалена постановою Верховної Ради України від 04 жовтня 2019 року № 188-IX («Кожен українець почуває себе захищеним від фізичних загроз»).

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Вимоги сьогодення ставлять перед слідчими органами завдання щодо впровадження в систему доказів все більш широким сучасних можливостей судових експертиз. Одним з ефективних засобів під час доказування причетності підозрюваного до вчиненого злочину є метод генотипоскопії в біологічній експертизі, або ДНК-аналіз, тобто дослідження мікрослідів на клітинному рівні з метою вирішення питання, чи належить виявлений матеріал конкретній особі, що є надзвичайно важливим у розслідування цілого ряду злочинів.

Досвід зарубіжних країн свідчить про те що, найбільша ефективність методу молекулярно-генетичних досліджень забезпечується в поєднанні з веденням автоматизованої бази даних ДНК (Дезоксирибонуклеїнова кислота). Без зазначеної бази молекулярно-генетична експертиза є лише «сліпим інструментом», що дає змогу порівняти між собою ДНК-профілі слідів, залишених на місці події, з ДНК-профілями встановлених осіб, зразки яких було надано для експертизи.

Законом України «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства» ратифіковано Конвенцію Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (далі – Конвенція).

Відповідно до пункту 1 статті 37 Конвенції для запобігання скоєнню злочинів, установлених відповідно до цієї Конвенції, та забезпечення їх кримінального переслідування кожна Сторона вживає необхідних законодавчих або інших заходів для накопичення та зберігання з урахуванням відповідних положень стосовно охорони й захисту особових даних та інших відповідних норм і гарантій, передбачених національним законодавством, інформації про ідентифікаційні дані та генетичний код (ДНК) осіб, засуджених за скоєння правопорушень, установлених відповідно до цієї Конвенції.

Питання створення та функціонування бази даних геномної інформації людини врегульовано лише нормативно-правовим актом, а саме наказом

Міністерства внутрішніх справ України від 10 вересня 2009 року № 390 «Про затвердження Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 15 жовтня 2009 року за № 963/16979.

Визначені в цьому наказі джерела формування обліку генетичних ознак не дають змоги ефективно використовувати інструмент бази даних для розкриття злочинів, вирішувати завдання ідентифікації безвісти зниклих осіб тощо. Розширення меж категорій джерел формування обліку генетичних ознак, визначених цим наказом, відповідно до статті 32 Конституції України потребує врегулювання питання ведення баз даних ДНК на рівні закону.

Отже, функціонування обліку генетичних ознак людини (немає бази даних геномної інформації людини) потребує законодавчого удосконалення.

Крім того, відсутність визначення на законодавчому рівні правових засад оброблення та державної реєстрації геномної інформації людини також була підставою розгляду конституційного подання Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в Конституційному Суді України.

Згідно із Законом України «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства» державним органом, уповноваженим для цілей пункту 1 статті 37 Конвенції, визначено Міністерство внутрішніх справ України.

3. Загальна характеристика і основні положення проєкту акта

Проєктом Закону України «Про державну реєстрацію геномної інформації людини» (далі – проєкт Закону) передбачено врегулювання як обов'язкової державної, так і добровільної реєстрації геномної інформації людини, чітко визначено категорії осіб, які підлягають обов'язковій реєстрації:

особи, притягнені до кримінальної відповідальності за вчинення умисних злочинів проти життя, здоров'я, статевої свободи, статевої недоторканості особи, щодо яких обрано запобіжний захід;

особи, які вчинили злочини проти життя, здоров'я, статевої свободи, статевої недоторканості особи, до яких за рішенням суду застосовані примусові заходи медичного характеру;

особи, засуджені за вчинення умисних злочинів проти життя, здоров'я, статевої свободи, статевої недоторканості особи;

особи, які засуджені та відбувають покарання у вигляді позбавлення волі або мають незняту чи непогашену судимість за вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів, а також усіх категорій злочинів проти статевої свободи і статевої недоторканості особи;

невпізнані трупи;

особи, зниклі безвісти;

близькі родичі осіб, зниклих безвісти.

З урахуванням досвіду ідентифікації загиблих в АТО пропонується встановити механізм відбору біологічних зразків осіб, які добровільно вступають або призиваються на військову службу, і військовослужбовців та за потреби забезпечити подальшу їх ідентифікацію.

Прийняття Закону України «Про державну реєстрацію геномної інформації людини» дасть змогу забезпечити спрямування і координацію зусиль

правоохоронних органів у сфері боротьби зі злочинністю та виконання ними соціальних функцій (розшуку безвісти зниклих осіб та встановлення осіб невпізнаних трупів), захисту прав і свободи людини, слугуватиме ефективним засобом профілактики злочинності.

4. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація проєкту Закону потребуватиме додаткових фінансових витрат з Державного бюджету України, які наведені у фінансово-економічних розрахунках до проєкту Закону, що додаються (додаток 1).

Фінансове та матеріально-технічне забезпечення заходів, необхідних для реалізації положень цього Закону, здійснюється за кошти загального фонду державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших не заборонених законами України джерел фінансування.

Із запровадженням цього Закону разові додаткові витрати бюджету на проведення відбору біологічного матеріалу, молекулярно-генетичної експертизи (дослідження) для здійснення державної реєстрації геномної інформації становитимуть 276 962,03 тис. грн.

5. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття акту

Проєкт Закону не належить до регуляторних актів.

Проєкт Закону не стосується питання розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

Реалізація цього Закону не вплине на ринок праці, громадське здоров'я, екологію та навколишнє природне середовище.

У проєкті Закону немає положень, які містять ознаки дискримінації.

Проєкт Закону не потребує проведення громадської антидискримінаційної експертизи.

У проєкті Закону немає положень, які порушують принцип забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та впливатимуть на представників обох статей.

Проєкт Закону не містить правил і процедур, які мають ризики вчинення корупційних правопорушень.

Проєкт Закону не потребує проведення громадської антикорупційної експертизи.

Народні депутати України

Бакумов О.С. та інші